

ויגש ב

אז דער מנין פון שבעים נפש איז גע-
ווען צוזאמען מיט יעקב¹¹.

דארף מען פארשטיין: וואס איז די
סברא וועט פון די חילוקי דיעות ווער
עס ווערט אריינגערעכנט אין די שבעים
נפש?

נאך מער: ניט נאר זייענען זיי דיעות
שונות, נאר דער חילוק צווישן זיי איז מן
הקצה אל הקצה: לויט דער דיעה אז
יעקב האט משלים געווען דעם מנין,
ופשיטא לויט דער דיעה אז, הקב"ה
נכנס עמהם במנין, איז דער מנין מלא
פון שבעים נפש נשלם געווארן דורך
דעם העכסטן און דעם שלם פון די אלע
ע' נפש: דאקעגן לויט דער דיעה אז
יובד ווערט גערעכנט צווישן די
שבעים נפש, קומט אויס, אז די השלמה
איז געווען דורך דער מדרגה הכי
תחתונה¹¹ — א בת ישראל וואס איז
ערשט געבארן געווארן — ,לידתה בין
החומות".

אויך: ווי קומט עס, אז רש"י, וואס איז
מפרש פשוטו של מקרא, לערנט אז אין
דעם מספר פון, שבעים נפש ווערט

א. איז (השלמת ה)מספר פון די
שבעים נפש¹², (כל הנפש ג' הבאה
מצרימה שבעים¹³) וואס די תורה רעכנט
אויס, געפינט מען כמה דיעות אין
מדרשי חז"ל ומפרשי התורה: אין גמרא¹⁴
שטייט (און לויט איין דיעה אין מדרש¹⁵)
אז יובד האט משלים געווען דעם מנין
פון שבעים נפש, וואס זי איז
געבארן געווארן בין החומות —
הורתה בדרך ולידתה בין החומות¹⁶.
און דאס איז אויך דעת רש"י בפירושו
עה"ת בפשוטו של מקרא.

לויטן פרקי דר' אליעזר¹⁷ (און א דיעה
אין מדרש¹⁸) איז, הקב"ה נכנס עמהם
במנין¹⁹.

כמה מפרשי התורה נעמען אן (און
אזוי איז אויך דא א דיעה אין מדרש²⁰),

- (1) פרשתנו מו, כו.
- (2) ב"ב קכג, ב.
- (3) ב"ר פצ"ד, ט. וש"נ. וז"ל בתיב' פרשתנו מו,
כו.
- (4) לשון הגמרא שם. וראה הלשונות בב"ר שם
ובמדרשים שצוינו במפרשים שם.
- (5) פרשתנו מו, טו. כו. פרש"י במדבר ג, טו.
מינחם כו, נט.
- (6) פליט.
- (7) ב"ר שם. פסיקתא דר"ב פ"א. הובא גם ביל"ש
כאן עה"ס.
- (8) כ"ה בפד"א. ועד"ז ביל"ש שם. ובפד"א עס
ביאור הרד"ל: הקב"ה נכנס (כביכול) עמהם. בב"ר:
השלים עמהם את המנין. ובפסיקתא: הקב"ה נכנס
עמהם בכבודו.
- (9) ראב"ע פרשתנו מו, כג. שמות א, ה. רשב"ם
פרשתנו טו, כו. רבעה"ת ותוס' (הדר זקנים) שם, כו
(ושם) והכי פשט' דקרא כו. אבל מסיים: ולפי מה
שפירשתי למעלה אין צריך לומר שיהא יעקב מן
המנין כי הקב"ה נמנה עמהם ומשלים המנין). רלב"ג
כאן (ע"ד הפשט דיעקב השלים המנין). אברבנאל
כאן. אוה"ח מו, ה. ועוד.
- (10) ב"ר שם.

(11) בב"ר שם (וש"נ) עוד ב' דיעות: ויש אומרים
חושבים בן דן השלים עמהן את המנין, וי"א סרח בת
אשר השלימה עמהן את המנין (וראה מפרשים שם
דשק"ט בפירושו דהרי שניהם נמנו בהכתובים בהע'
נפש). אבל בפשטות ב' דיעות הנ"ל אינן בפ"ע, כ"א
באים בהמשך להפי' שהקב"ה השלים המנין או יעקב,
וכמש' בגבורות ה' להמירל פ"ג. וראה לקמן הערה
66.

וברא"ש סוף פסחים: שכן דרך המקרא כשמיגע
לסכום עשירית פחות אחת מונה אותו כחשבון
עשירית ואינו משיגה על חסרון האחד, ומביא כמה
ראיות. וראה קרבן נתנאל שם.

(11) להעיר מגבורות ה' שם.

ושש ויוסף ושני בניו הרי שבעים חסר אחת, וכתובי¹⁷ בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה, מה עשה הקב"ה נכנס עמהם במנין ועלו למספר שבעים לקיים מה שנאמר¹⁸ אנכי ארד עמך מצרימה¹⁹; משא"כ אין מדרשי²⁰ שטעלט ער זיך אויפן לשון הכתוב, כל הנפש הבאה וגו' ובני יוסף אשר יולד לו . . . שבעים²¹ (און איז מבאר) .זו יוכבד שהשלימה מנין של ישראל במצרים²².

ד.ה.: אין פדריא רעדט זיך (בעיקר) וועגן דער ירידה²³ פון בניי אין גלות מצרים — איז דאס וואס „הקב"ה נכנס עמהם במנין“, „אנכי ארד עמך“ — א הכרת. א נתינת כח צו די בניי, און זייענע דיק בירידה בגלות מצרים זאלן זיי קענען בייקומען דעם קושי השעבוד (וויסנדיק און אנכי ארד עמך מצרימה²⁴); און דעריבער איז אויך דער לשון „(נכנס) עמהם“ (אדער ווי דער לשון המדרש „השלים עמהם“) — דער אויבערשטער איז כביכול מיט זיי צוזאמען.

משא"כ בנוגע ליוכבד, איז די הדגשה אויף „הבאה מצרימה (שבעים)“ — די השלמת המנין פון ע' נפש אין מצרים (ניט פארבונדן מיט דער ירידה אין מצרים, קושי השעבוד); און אין דעם איז יוכבד געווען די וואס „השלימה מנין של ישראל“ —

עס איז אבער ניט גלאטטיק:

אריינגערעכנט יוכבד²⁵, וועלכע ווערט דערמאנט במקרא ערשט אין שמות²⁶ — און ניט יעקב, ווי עס זיינען מפרש כמה פשוטי המקרא?

און כאטש אז פון פשוטות לשון הכתוב, כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלשים²⁷, איז משמע אז יעקב ווערט ניט נכלל אין די שלשים ושלש — ובמילא אויך ניט אין די שבעים נפש [ועדו²⁸ איז מובן פון דעם דיוק לשון הכתוב, כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים²⁹, אז דאס מיינט די נפשות וואס אויסער יעקב³⁰, ומפורש בכתוב³¹, ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש³²] — איז הא גופא צריך ביאור: וואס איז דער טעם וואס יעקב אליין איז ניט אריין אין מספר פון די ע' נפשות — אויך ער איז דאך בא למצרים צוזאמען מיט כל נפש בניו ובנותיו?

ב. לכאורה קען מען מבאר זיין דעם טעם פון די חילוקי דיעות — ובקדם הדיוק אין די לשונות פון פדריא און מדרש (ורשי) (ביי דער השלמה דורך הקב"ה ויוכבד):

אין פדריא שטייט דער לשון, וכשבאו לגבול מצרים נתייחסו כל הזכרים ששים

12) עסמשי"ן לעיל ובנות בניו (מו, ז), ואף שנאמר לפני זה בנותיו — ראה פרשי לפני זה לו, לה.

13) ובשמה יוכבד — ב' וארא ו, כ (כלי פריטם) וב' פנחס (כו, נט), אלא שהובא בפרשי לעיל מו, טו. וראה ג"כ פרשי לעיל מו, ז.

13) מו, טו.

14) כ"כ בט"ז כאן לפרשי. אבל ראה רבעה"ת ובר' שם לפירושו שיעקב מן המנין. והכי פשוט וקרא כל הנפש לבית יעקב. וראה גם ראביע שם.

15) שמות א, ה. אבל ראה ראביע שם ובפרשתנו שם.

16) וראה דקדוקי רשי (מירא דכ"א) לפרשי מו, יט.

17) עקב ירד, כב.

18) פרשתנו שם, ד.

19) ב"ר שם, ועדו²⁸ במסכתא שם. ופרשי שם, כו.

20) להעיר מתירא ר"ס שמות בהב' פעמים הבאים מצרימה, דפרשתנו וד' שמות, שהם ב' ירידות.

21) ראה ביאור הרד"ל לפדריא שם אות ט.

22)

[ועד'ז געפינט מען דעם חילוק פריער: בא בני לאה און בני זלפה שטייט דער מנין בלשון נקבה — 'שלשים ושלש', 'שש עשרה נפש'; און בא בני רחל ובני בלהה — בלשון זכר: 'כל הנפש ארבעה עשר', 'כל נפש שבעה'].

און מ'פארענטפערט²⁶, אז וויבאלד נכנסו נקבות עמהם במנין, צווישן די בני לאה ווערט גערעכנט אויך דינה, און צווישן בני זלפה — סרח אחותם בת אשר, שטייט דעריבער בלשון נקבה: משא"כ בא בני יוסף (ועד'ז בא בני רחל ובני בלהה) וואס דארטן ווערן קיין נקבות ניט גערעכנט, שטייט דער מנין בלשון זכר.

דער תירוץ איז אבער ניט גלאטטיק: אויב דער חשבון איז כולל סיי זכרים און סיי נקבות, דעמולט ווערט עפ"י כללי הדקדוק גענוצט דער מספר בלשון זכר²⁷; ובפרט בנדו"ד אז די נקבות זיינען מיעוטא דמיעוטא — צוויי צווישן די ששים ושש (איינע (אדער צוויי) צווישן די ל"ג בני לאה, און איינע צווישן בני זלפה)²⁸.

ד. דער ביאור בזה:

אין דעם מספר ע' נפש פון אידן גע' פֿינט מען בכללות צוויי ענינים: (א) זיי זיינען כנגד די ע' אומות²⁹ וואס זיינען

(26) צורר המור שם (ומסיים: ע"כ כתבתי מן המדרש). וראה לקמן הערה 28.

(27) וראה תודיה וליתני שלשה (קידושין ב, ב): פירוש משום דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה.

וראה נח ו, ב, ז, ב.

(28) אבל במשכיל לדוד (כאן מו, טו) תירץ: ולרמוז זה (דיוכד נכנסה במנין הליג דבני לאה) הוצרך לכתוב כאן ושלש ואגב כתב נמי בבני זלפה שש עשרה. וראה רד"ק כאן מו, כו.

(29) ראה זח"ב ה, ב, טז, ב. וראה רש"י וישלח לה, יא. תיכ"ע ופרש"י האינו לב, ח. אוה"ת במדבר ס"ע יח ואילך. לקו"ת ראה ל, ב. שעה"ת ח"א עד, א. אוה"ת סוכות ע' איתחשה.

יוכבד איז געווען פון די איינציקע³⁰ פון די באים מצרים (שבעים) וואס איז בייגעווען דעם קושי שעבוד מצרים (דער זמן וואס עס איז געווען תכלית הירידה אין גלות מצרים), איז ווי קומט דאס וואס איר השלמת המנין איז דער מדרש מקשר דוקא מיט (די שבעים) 'נפש הבאה מצרימה' און ניט מיטן 'בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה'?

אויך דארף מען פארשטיין בפדרא: 'נתייחסו כל' הזכרים ששים ושש כו'. צווישן די ששים ושש ווערן גערעכנט ניט נאר זכרים נאר אויך דינה וסרח בת אשר³¹?

ג. מפרשים³² שטעלן זיך אויף דעם, וואס אין פסוק 'כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו' שטייט דער מנין בלשון נקבה — 'כל נפש ששים ושש', און אין פסוק שלאח'ז, ובני יוסף ווערט עס געזאגט בלשון זכר — 'נפש שנים'?

(22) ראה שמור' פ"א, ח: כ"ז שה' אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שעבדו המצרים בישראל. וראה רש"ב (וספורנו) שמות א, ו: (כל) שבעים נפש. וראה לקו"ש חט"ז ע' 15 הערה 37.
(23) כ"ה בדפוס פדרא שלפנינו. ובפרקי דריא הוצאת מקור (ירושלים תשל"ב) הובא מכתי: התייחס הזכרים ששים וששה, וליתא תיבת 'כל'.
(24) לכא"ר הביאור שמדבר ע"ד הרוב, וע"ד מ"ש הראב"ע הנ"ל (מו, כג) דהלך אחר הרוב. אבל צ"ע דהרי תיבת לאח"ז קאמר, וכשעלו ישראל ממצרים נתייחסו כל הגברים ששים רבוא כו' ושם הרי זה בדיוק.

ולהעיר מגירסא שבא' מכתי שהובא בפדרא (הנ"ל הערה שלפני'ז) התייחס הזכרים כו יוסף ושני בניו הרי ששים ושבע וכתוב בשבעים נפש . . נכנס הקב"ה במנין עמהם כו. ולפ"ז י"ל דבהמספר ששים ושבע רק הזכרים (ביחד עם יוסף וב' בניו) ולהשלמת המנין דשבעים נמנו גם הנקבות (דינה וסרח המפורשות בראש) והקב"ה נכנס עמהם במנין ועלו לשבעים. וצ"ע.

(25) צורר המור כאן

השראת השכינה בגילוי ממש³⁹. און כדי די בחינה זאל נמשך ווערן אויך צו די נשמות תחתונות וועלכע זיינען שייך צו עולמות בייע, ביז צו מדריגות תחתונות דעשי⁴⁰, ווערט דאס אויפגעטאן דורך די (שבטים און ווי זיי ווערן פאנאנדער-געטיילט אויף) ע' נפש, ווארום מדריגת השבטים איז ע"ד ווי אלקות ווערט נמשך אין עולמות בייע⁴¹.

אבער כדי די המשכה זאל אנקומען צו יעדער נשמה, איז ניט גענוג דאס וואס עס ווערט נמשך ע"י (שבטים ו) ע' נפש, נאר עס האט אויך געדארפט זיין זייער ירידה פון ארץ ישראל אין (גלות)⁴² מצרים, אן ארט וואו עס זעט זיך ניט אלקות, אדרבה — ס'איז א מקום פון העלם והסתר אויף אלקות.

און אז אויך ווען מ'געפינט זיך אין מצרים, אן ארץ וואס, אין יראת שמים ביניהם⁴³, איז אויך דארט ווערט דער-הערט בא יעדערן מבני ישראל די נקודת היהדות, מאמינים⁴⁴ — האט דאס גע'פועלט'ט אז בחי' האלקות וואס בא די אבות זאל נמשך ונתגלה ווערן צו יעדער נפש מישאל, און — עד סוף כל הדורות⁴⁵, אפי' צו א מדרי' הכי תחתונה⁴⁶.

(39) תו"א כג, סע"ד.

(40) תו"א כד, א.

(41) להעיר מלקיות במדבר (ג, ב) ע' נפש יוצאי ירך יעקב כו' לעורר ר"ר על נפשו ולא בשביל הירידה לבדה שירדה ממקום כבודא אלא אף גם זאת שנתלבשה בלבוש הגוף החומרי. וראה תניא פל"ז (מח, א) שהיא, בחי' גלות ממש.

(42) ראה פד"א שם בריש הפרק.

(43) שבת צו, א. וראה תניא פ"ח"ט. — ויכול להיות באופן שאפילו משה אינו יודע ע"ז.

(44) להעיר משיך עה"ת פרשתנו (מו, ז): שכל הדורות העתידיים לבוא הביאם בגלות מצרים כו' כדי שיראו נסיו ונפלאותיו ויקבלו התורה שכולם היו במעמד הר סיני כו', ע"ש.

(45) וראה תניא פ"ח.

פארבונדן מיט די ע' שרים שלמעלה³⁰; (ב) זיי זיינען פארבונדן מיט דעם מספר ע' בא אידן³¹ — שבעים זקנים, סנהד-רין כו³².

בכללות זיינען דאס די צוויי ענינים ופעולות וואס האבן זיך געדארפט אויפ-טאן דורך דער ירידה פון די ע' נפש במצרים: א פעולה בנוגע צו אידן, און א פעולה אין וועלט.

גלות מצרים איז דאך געווען די הכנה צו מתן תורה וקבלת התורה³³, וואס במת' האט זיך אויפגעטאן בנוגע צו אידן אז, אנכי הוי' (איז געווארן) אלקיך כחך³⁴ וחיותך³⁵, און בנוגע דער וועלט בכלל — דער קישור וחבור פון אלקות מיט וועלט, דעמאלט איז בטל געווארן די גזירה אז עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים³⁶.

וכהקדמה לכל זה האט געדארפט זיין גלות מצרים סיי בנוגע אידן, סיי בנוגע וועלט.

ה. ר"ל זאגן אז, האבות הן הן המר-כבה³⁷, וואס, כל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני עוה"ז. כל ימיהם³⁸ — זיי זיינען געשטאנען שטענדיק אין א ביטול כו' והתקשרות צו אלקות, און דעריבער איז ביי זיי געווען

(30) ראה רמב"ן בהעלותך יא, טז. בחיי נח י, א. יא, ט.

(31) ראה בחיי כאו מו, כו. ובהנחמנו בהערה שלפ"ז.

(32) להעיר מתיב'ע תולדות כח, ג: ותהי זכי לכנשת דבני סנהדרין דסכומהון שובעין כמנינא עממיא. וראה פרש"י וישלח שם.

(33) ראה בארובה תו"א ר"פ שמות. ופכ"מ.

(34) ראה טושי"ע או"ח ס"ח.

(35) ראה לקו"ת ר"פ ראה.

(36) תנחומא וראא טו. שמור פ"ב, ג.

(37) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

(38) תניא פכ"ג.

דארפט נמשך ווערן אַ בחינה ומדריגה וואָס איז מצ״ע העכער פון מצרים וגבולים פון סדר השתלשלות דעולמות בי״ע, ובמילא העכער פון התלבשות אין ארץ מצרים —

דאָס איז די נתינת כח אין די ע' נפש, אַז אויך בירידתו למצרים זאָלן זיי נישט נשקע ווערן אין העלם הגלות.

און דאָס איז דער טעם הידיעה אַז יעקב, וואָס מדריגתו איז אצילות, העכער פון השתלשלות, האָט משלים געווען (איז נמשך געוואָרן אין) דעם מגין פון ע' נפש⁵¹.

די צווייטע דיעה איז אָבער מוסיף — און אין פדר״א שטייט בלויז די דיעה — אַז הקב״ה השלים עמהם את המנין: ווי-באלד אַז כל ענינו פון גלות מצרים איז כדי עס זאָל נמשך ווערן מדריגת האבות, ובכללם ובעיקר — בחי' יעקב בחיר שבאבות⁵² — צו יעדער נשמה, אפילו שבמדריגה הכי תחתונה, קען דאָס נישט זיין אין אַן אופן אַז אין גלות⁵³ מצרים זאָל נמשך ווערן און זיך הערן (עכ״פּ — בהעלם) בחי' של יעקב, עולם האצילות. וואָרום דעמאָלט איז דער גלות נישט קיין אמת'ער העלם, ובמילא קען זיך נישט אויספירן דער תכלית ענין הגלות כנ״ל⁵⁴. משא״כ השלמה דורך הקב״ה — סובב כל עלמין⁵⁵ — קען ער

די בחי' אלקות וואָס איז נמשך ונתגלה געוואָרן צו יעדער אידן — איז דער ענין האמונה⁵⁶, די אמונה פשוטה פון אידן אין דעם אויבערשטן⁵⁷, וואָס דאָס האָט זיך אויסגעדריקט אין „ויאמן העם“⁵⁸, אַז דער אויבערשטער (קען און) וועט זיי אַרויסנעמען פון גלות מצרים, אַז באַם אויבערשטן זיינען נישטאָ קיין מניעות ועיכובים חוץ.

וואָס דאָס איז דער פירוש הפנימי פון מאמר חז״ל⁵⁹, „לא נגאלו (ישראל) אבותינו ממצרים אלא בזכות“ האמונה⁶⁰ — דאָס איז נישט קיין זייטיקער ענין וזכות, נאָר — דער מכון ותכלית פון גלות מצרים.

און דאָס איז געווען די הכנה צו מ״ת, אַז עס זאָל ווערן „אנכי הֵא אשר הוצאתיך מארץ מצרים“ — באַ יעדער אידן עד סוף כל הדורות זאָל דערפילט ווערן בגילוי אַז „הי' (איז) אלקיך — כחך וחיותך“. און דאָס ווערט אויפֿ-געטאָן דורך „הוצאתיך מארץ מצרים“ — אַרויסגענומען ווערן פון מצרים וגבולים.

ו. וויבאלד אַז די ירידה למצרים איז פאַרבונדן דוקא מיט ע' נפש⁶¹ — ד.ה. ווי מדריגת השבטים ווערט נמשך למטה, נתפשט נידעריקער ווי זיי שטייען אין דער התחלקות פון י״ב (שבטים) — איז כדי אַז מצרים, ערות הארץ, זאָל נישט מעלים זיין אינגאַנצן אויפֿן ניצוץ אלקות, האָט אין די ע' גע-

(51) להעיר מגבורות ה' שם.

(52) שער הפסוקים תולדות כו, כה. וראה גי' ביר פּעץ, א. זחא' קיט, ב. קמז, ב.

(53) ראה תרי״א (כד, א) „שבחי מעלת ומדרגת האבות עצמם אינו שורה ומתגלה בנפש האדם בגלות“.

(54) להעיר מסה״מ תשי״ ע' 106, דאצל האבות לא הי' להם העלמות והסתרים מצד הגוף, דהגוף לא הסתיר על אור הנשמה כו'. ולכן לא הי' אפשר להיות העלי למעלה משרשם.

(55) ראה תרי״א נז, ג. ובכ״מ.

(45) להעיר מתור״א שם.

(46) להעיר מהמשך תעריב ח״ב ס״ע אקלה ואילך. לקריש חסין ס״ע 53 ואילך.

(47) שמות ד, לא.

(48) מכילתא בשלח יד, לא. יליש שם רמז רמ.

(49) כ״ה ביליש, ובמכילתא, בשכר״.

(50) להעיר מחדא״ג מהר״ל לבי״ שם.

זייער הנהגה פון „וחזיין את הילדים“ — האבן זיי מחנך געווען און דער-וועקט בא די אידן די אמונה ובטחון בהשם, ניט צו נתפעל ווערן פון פרעה וגזירותיו.

ח. ועפ"י יש לבאר דאס וואס דער מנין פון „ששים ושש“ (פון „כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה“), און עד"ז „שלשים ושלש“ פון די בני לאה, ווערט געזאגט בלשון נקבה — ווייל עיקר ענינה ופעולתה פון גלות מצרים (אמונה) איז פארבונדן מיט בחי' נקבה, ספירת המלכות,

און ווי מ'זעט אויך בפועל⁵⁵ אז דער ענין האמונה איז בגלוי מער בא נשים ווי בא אנשים⁵⁶.

און בכללות איז דאס פארבונדן מיט די שבטים, מרכבתא תתאה, א מרכבה צו בחי' מלכות⁵⁷, ד.ה. דער תוכן הענין פון בחי' נוקבא איז בכלל בא די שבטים⁵⁸, וואס זיינען פארבונדן מיט מלכות ווי זי קומט אראפ אין עולמות ב"ע. משא"כ די אבות זיינען מרכבתא עילאה, אין אצילות, העכער פאר התלבשות אין ב"ע, און עד"ז איז מדריגת יוסף, כידוע⁵⁹.

וואס דעריבער שטייט דער מספר בלשון נקבה „ששים ושש“ בא אלע

זיין מיט אידן אין גלות, נכנס עמהם במנין, ואעפ"כ „הערט“ ער זיך ניט אן ווייל ער איז בעצם קדוש (מובדל ומופרש). ובמילא איז דאס ניט בטחירה⁶⁰ צום העלם הגלות, וואס ענינו איז אז עס הערט זיך ניט קיין גילוי אלקות בנשמה.

ז. אבער דאס וואס יוכבד, השלימה מנין של ישראל במצרים, אז זי האט גע'פועלט' די שלימות אין (דעם מנין פון) שבעים נפש, איז עס אין דעם אז עס זאל בא זיי זיין (ונתגלה) דער ענין האמונה.

דער ביאור בזה: אשה בכלל איז מרמזת אויף ספירת המלכות, וואס אין מלכות זיינען דא צוויי קצוות/דיקע ענינים: „רגלי יורדות כו"ל⁶¹, וואס מצד דעם איז דא א נתינת מקום אויף גלות: לאידך ווערט זי אנגערופן „ואמונה כל זאת“ — מצד ספי' המלכות קומט דער ענין האמונה אז „מלכותך מלכות כל עולמים“, אז דער חיות ומציאות כל העולמות נעמט זיך פון מדת מלכותו ית',

ועד"ז איז געווען ביי יוכבד: יוכבד איז געבוירן געווארן בפתח מצרים, ניט ווי די אנדערע פון די שבעים נפש, וואס זיי זיינען געבארן געווארן פריער, און דוקא זי איז געווען אינעם זמן פון קושי השיעבוד. אבער לאידך — איז דער ענין הגאולה געקומען דורך איר זון משה, וואס ער האט גע'פועלט' און מגלה געווען די אמונה בא אלע אידן: און אויך יוכבד אליין (צוזאמען מיט איר טאכטער מרים) — די מילדות העבריות מיט

(59) שמות א, יז.

(60) ולכן לא חסאו בעגל וכו' (פדריא פמיה).

(61) ראה אוהית תשא הנסמן לקמן הערה 71.

(62) תרי"א כח, סע"א. אוהית שם וישב ערה, ב

ואילך. ובכ"מ.

(63) ראה תרי"א מה, ד. וראה אוהית שמות ע' ה

ואילך. ושם ע' י: כי בפי' ויגש במנין ע' נפש הם יב"ש

דנוקבא שהם מבריא. וראה בארוכה אוהית ויחי

(כרך ו) תתשמב, ב ואילך. ושם תתשמד, ב ואילך.

(64) ראה תרי"א קג, סע"א ואילך.

(56) להעיר מלקושי ח"ט ע' 194.

(57) ראה לקוית במדבר ג, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

(58) ראה לקוית נצבים נג, סע"ב. ובכ"מ.

צו פועל'ן דעם ביטול ובירור (אויך) אין וועלט, אין די ע' אומות און די ע' שרים. און אין דעם ביטול ובירור זיינען דא צוויי אופנים: ווי ס'איז מצד בחי' זכר — ז"א⁶⁶, און ווי דאס איז מצד בחי' נקבה — מלכות.

מצד בחי' זכר איז — „איש דרכו לכבוש“, וואס כיבוש בכלל איז באופן של היפך הרצון פון דעם וועמען מען איז כובש, ד.ה. אז דער אופן הביטול בדרך כיבוש איז אז די זאך ווערט איינגענומען און גייט איבער אין אז אנדער רשות, אבער מצד איר מציאות ווערט זי ניט נשתנה.

משא"כ דער ביטול בדרך זיכוך איז באופן אז די זאך גופא ווערט נשתנה, וואס דאס איז דער תפקיד ואופן העבודה פון אן אשה — זי איז משנה און מתקן דעם מאכל אז ער זאל ווערן ראוי לאכילה⁶⁷.

און עד"ז איז ברוחניות הענינים, אין דעם ביטול פון כוכבים ומזלות, ובפרט — הע' שרים, וואס פון זיי נעמט זיך די השפעה אין וועלט: גלות⁶⁸ מצרים האט אויפגעטאן און מגלה געווען ניט נאר בא אידן, נאר אויך בא די אומות העולם, אז די ע' שרים האבן ניט קיין שליטה וממשלה מצ"ע, ביז — אפילו ניט קיין מציאות מצ"ע.

ד.ה. די אותות ומופתים און מפלת פרעה ומצרים האבן גע'פועל'ט אז אויך פרעה ומצרים האבן געגלויבט און אנערקענט אז „אני הו'י בקרב הארץ“⁶⁹ און די כוכבים ומזלות האבן קיין שליטה

אנדערע שבטים, משא"כ⁷⁰ בנוגע צו יוסף⁷¹.

בפרטיות אבער איז די שלימות אין דעם מספר פון שבטים נפש („הבאה מצרימה“), אין דער ירידה — פאר-בונדן מיט יוכבד⁷² (בחי' „אשה“) שנולדה בין החומות, כנ"ל.

ט. עס בלייבט די שאלה: פארוואס איז ער מדייק צו זאגן (אין פדר"א): „נתיחסו כל הזכרים“⁷³ ששים ושש?

אין הכי נמי עס רעדט זיך דארטן ניט וועגן דעם ענין האמונה, וואס איז שייך ביי א אשה מער, איז דאך אבער אין „זכרים“ מודגש (ניט (נאר) דער ענין פון ניט נשקע ווערן אין גלות, נאר אדרבא) איינגעמען דעם גלות — „איש דרכו לכבוש“⁷⁴?

איז דער ביאור בזה: די ירידה פון די ע' נפש אין מצרים איז ענינה, כנ"ל, אויף

64 ראה אוה"ת ויחי שם דיוסף הוא בחי' דכר והשבטים בחי' נוקבא.

65 ומכיון שבני רחל בעיקרם הוא בחי' דכר, הרי כן נמשך גם בשפחת רחל בלהה. ועד"ז לאידך, דבני שפחת לאה הם בדרגת ובחי' השבטים בני לאה, בחי' נוקבא.

66 ועד"ז מובן בפשטות הדיעה בביר (ושי"ג) ר"א סרח בת אשר השלימה עמה את המנין — שהיא בחי' מלכות (ראה אוה"ת שמואל ע' מה ואילך). ועד"ז יל"ם להדיעה דחושם בן דן השלים עמה, דבחי' דן היא מאסף לכל המחנות.

67 ע"פ הידוע (לקו"ת נצבים שם. ובכ"מ) שבבחי' אצילות נק' המלכות זאת לשון נוק' ובירידתה בבני' נק' דכר כ"ו — יש לפרש הג"ל גם בפדר"א, ואדרבא. אבל לעיל בפנים מבואר לגבי כללות בחי' מלכות ומדרי' השבטים, דהן בחי' נוקבא כנ"ל.

68 יבמות סה, ב הובא בפרש"י בראשית א, כח.

70 ראה סה"מ עטר"ת (ע' קסז) לגבי בנימין. ומשם מובן דבחי' בנימין שייך ליוסף ז"א — דכר, יותר מיהודה. ע"ש.

69 להעיר מלקו"ת עקב טו, ד.

70 יבמות סג, א.

71 בהבא לקמן ראה תרי"ג, א ואילך. אוה"ת

תשא ע' איתתקפה ואילך. ועוד. וראה אוה"ת וארא (כר"ז) ע' ביתור ואילך.

72 וארא ח, יח.

מציאותם לגמרי, און ווי דער מדרש⁷⁶ זאגט לגבי יוסף: „ויוסף הורד מצרימה“ שלט בהן המדיא“ וירד מים עד ים כבש בהו“; און היות אז דאס קומט מצד די בחי' וואס איז העכער פון וועלט, דארף אין דעם זיין די שלימות פון דער בחי' אלקות שלמעלה מהשתלשלות, די נתינת כח פון הקב"ה — בחי' סוכ"ע — נכנס עמהם, אדער עכ"פ פון יעקב — נשמה דאצילות.

מצד בחי' מלכות⁷⁷, וואס דער ביטול איז אין און מצד זייער מציאות גופא, און דעריבער איז דאס מער פועל די אמונה ביי די אוה"ע⁷⁸ למטה, בא פרעה און מצרים — האט זיך די שלימות פון ע' נפש אויפגעטאן דורך יוכבד, וואס זי דוקא „השלימה את המנין“ (ניט „השלימה עמהם“).

יב. ויש לומר, אז דער חילוק צווישן די פירושם איז בהתאם צו די חילוקי דרגות פון די מפרשי פירושם אלו:

פדו"א ומדרש בכלל — אגדה שב-תורה, וואס רוב סודות התורה⁷⁹ שהיא חכמת הקבלה וידיעת ה' גנוזים באגדות⁸⁰, איז דער חלק התורה וואס איז העכער פון (התלכשות אין) עולם⁸¹

ניט, זיי זיינען נאָר כגרון ביד החוצב, און ווי די חרטומים האָבן געזאָגט „אצבע אלקים היא“⁸².

יוד. אַט דער ענין טוט זיך אויף בעיקר מצד מדת המלכות וואס זי איז דער שורש פון מקום וזמן⁸³, און פון דער השפעה צו די ע' שרים. דעריבער ווערט אין זיי דערהערט (ובמילא — אויך אין די ע' אומות שלמטה), אז מלכותו בכל משלה, אז זיי האָבן ניט קיין אייגענע מציאות און זייער מציאות און ממשלה איז נאָר מצד בחי' המלכות.

מצד בחי' אלקות וואס איז העכער פון וועלט, ובכללות — בחי' ז"א, איז דער ביטול באופן אז ס'איז אינגאנצן ניטאָ קיין אַרט אויף אַ מציאות חוץ ממנו ית', וואס מצד דער דרגא פון אלקות זיינען די ע' שרים בביטול במציאות, אפילו ניט אַ מציאות פון כגרון ביד החוצב.

דאָס איז בדוגמת ענין הכיבוש, דער ביטול זייערער איז ניט מצד ענינם ומציאותם, נאָר מצד אלקות וואס איז לגמרי העכער פון וועלט.

יא. און דאָס איז דער חילוק (ביחס צו דער פעולה אין וועלט און די ע' שרים) צווישן דעם פ"י אין פדו"א „נתיחסו כל הזכרים ששים ושש ויוסף ושני בניו כו' הקב"ה נכנס עמהם“ (און עדין די דיעה אז יעקב השלים עמהם), און דער דיעה אז יוכבד האט משלים געווען דעם מנין:

מצד דעם וואס „נתיחסו כל הזכרים ששים ושש ויוסף ושני בניו“, איז דער אויפטו אין אַן אופן של כיבוש⁸⁴, ביטול

(73) וארא שם טו.

(74) שער היחוד והאמונה פ"ו.

(75) להעיר מאוה"ת בא (ע' רסט): י"ב שבטים דאצי' הם זכורין וי"ב שבטים זמל' הם נוקבין והאיש דרכו לכבוש משא"כ האשה כי רגלי יורדות.

(76) בביר פפ"ז, ב.

(77) וישב לט, א.

(78) תהלים עב, ח.

(79) ראה אוה"ת ויחי (כרך ה) תתקצג, א ואילך.

דבחי השבטים הוצ' הבירורים דע' שרים כו' אך בכרכת יוסף לא הזכיר ענין הבירור, שהוא מובדל בערך מכל בחי' הבירורים דכל השבטים כו'.

(80) ראה לגבי ר"א בן הורקנוס (בעל הפדרא)

בפרט כוח"א קמה, ב. זח (מדרש הנעלם), ו רע"א.

פרשי קהלת א, ט מחגיגה (יד, ב). והאריך כזה

ברדלי במבוא לפדרא קונטרס שם האחד אליעזר

ס"ד.

(81) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. ושי"נ.

(82) ראה לקרית ויקרא (ה, ד) דשליש במדרש

ווערן אין דער מציאות פון וועלט מצד עצמה וענינה⁸⁵.

און ווי דאס האט זיך אויסגעדרוקט במ"ת גופא, אז נוסף אויף דעם וואס צפורה לא צווח עוף לא פרח שור לא געה כו⁸⁶, איז דער קול פון „אנכי הו"י גע-קומענ" פון אלע ד' רוחות העולם און שמים וארץ⁸⁷.

וע"ד ווי אויך דערציילט אין גמרא⁸⁸ אז בשעת מ"ת ה"י קולו הולך מסוף העולם ועד סופו זיינען די אומות העולם געווארן דערשראקן און (גע-קומען צו בלעם פרעגן — און ווען ער האט זיי געזאגט אז ה"י עוז לעמו יתן האבן זיי זיך בארואיקט און) געזאגט, ה"י בריך את עמו בשלום⁸⁹.

(85) ומצד זה גופא מובן, שהוצרך להיות גם הביטול באופן של כיבוש, וההקדמה דיעקב השלים או הקב"ה השלים (שאלו ואלו דא"ח — עירובין ג, ב).

כי בכדי שהביטול ובידור העולם יהי בשלימות, אין מספיק הבידור וביטול מצד שרש הנבראים, בחי המלכות (שורש ה"ע שרים), דמכיון שזהו שרשם ומקורם, הרי מצדו ישנה איזו תפיסת מקום לביטולם ובמילא למציאותם.

ולכן, כהקדמה לביטול הגזירה דמ"ת [שענינו קישור וחיבור אלקות לשמעלה מגדר עולמות עם מציאות העולמות גופא — ראה לקריש חט"י ע' 16 ואילך. ועוד], הוצרך להיות גם הביטול שמצד בחי דא שלמעלה משורש לנבראים, שמצד בחי זו אג להעולמות (גם ביטולם) תפיסת מקום, שלילת מציאותם היא באופן של כיבוש.

וע"ד הידוע בסעודת הביטול שמצד ב' ההמשכות דממכ"ע וסוכ"ע (וראה גם לקריש ח"י ע' 97-8 הערה 34).

(86) שמור"ר ספכ"ט.

(87) דייל הפירוש וכוננה בזה דמציאות השש צוות גשמיים עצמה אמרה ודיברה אנכי גר.

(88) תנחומא שמות כה. שמור"ר פ"ה, ט. הובא ברש"י יתרו כ, ב. תנאי פליץ.

(89) ובזה"כ קטו, א.

(90) ולהעיר גם מתנחומא ושמור"ר שם: הקול יוצא ונחלץ לשבעה קולות ומשבעה קולות לשבעים לשון כדי שישמעו כל האומות כו.

ובמילא האט דארט דער מציאות העולם קיין חשיבות ניט — דערפאר איז לויט זיי דער (עיקר ה)פירוש אז „הקב"ה נכנס עמהם במנין", וואס מצד דעם איז דער כיבוש אין אן אופן פון ביטול לגמרי פון די ע' שרים.

מצד מפרשי התורה, וואס האבן א שייכות צו מקרא (וואס איז בעש"י⁹¹), אבער זייער פירוש איז ניט לגמרי ע"ד הפשט, האט ניט אזויפיל ארט דער פירוש אז הקב"ה נכנס עמהם — דער ביטול וכיבוש פון וועלט מצד בחי סוכ"ע וואס איז למעלה מהשתלשלות, זיינען זיי דעריבער מפרש אז יעקב השלים עמהם, וואס יעקב (י"ד עקב) ווערט נמשך אין ב"ע ע"י השבטים (כאטש ער גופא איז ניט יורד) און מצדו האט דער ביטול פון וועלט עפעס א שייכות צו מציאות העולם גופא.

לויט פירוש רש"י — פשוטו של מקרא ממש — וואס איז פארבונדן מיט עש"י ממש, הערט זיך אן דער ביטול פון וועלט מצד איר שורש גופא, וואס דעמאלט איז דער בידור און ביטול מער בפנימיות, פארבונדן מיט איר מציאות גופא. און מצד דעם איז דער פירוש אז „יוכבד השלימה מנין של ישראל".

און דאס איז מתאים מיט דעם מכוון פון גלות ויציאת מצרים — מ"ת, וואס דעמאלט האט זיך אויסגעטאן ניט נאר דער ביטול פון וועלט, נאר אויך די נתינת כח אז אחדות ה' זאל דערהערט

אגדות הוא בחי רביעית (עולם האצילות — לקרי' בלק (סט, ג) הנסמן בלקרי' ויקרא שם).

(83) לקרי' ויקרא שם.

(84) ועד"ז לפי הגמרא כנ"ל בתחלת השיחה, שכמה ענינים שבגמ' גם באגדות שבש"ס הם ע"ס פשוטו של מקרא. משא"כ במדרישי התורה. וראה לעיל ע' 72.

אזוי אויך בגאולה העתידה והקרובה
דורך דער עבודה פון נשי ובנות ישראל.
וואס דערפאר זעט מען, אז די ג'
מצות וואס זיינען איבערגעגעבן גע-
ווארן צו נשי ובנות ישראל — הדלקת
נרות שבת קודש ויו"ט, חלה (— כשרות
האכילה ושתי') און טהרת המשפחה —
זיינען באופן זה:

די מצות הנ"ל זיינען פעולות וואס
זיינען פארבונדן מיט אזעלכע צרכי
האדם וועלכע זיינען דא ומוכרח מצד
לשבת יצרה אויך ביי ניט-אידן —
ליכטיקייט (כדי שלא ליכשל בעץ ואבן),
אכילה, וחיי משפחה:

און די עבודה פון נשי ובנות ישראל
איז, אז די זעלבע פעולות זאלן געטאן
ווערן דוקא אויף א אידישן אופן —
הדלקת הנר איז פארבונדן מיט שבת
ויו"ט, כשרות האכילה ושתי', און טהרת
המשפחה,

און דאס איז די הכנה אז גשמיות
העולם גופא וועט נזדכך ווערן ביז —
וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר.

(משיחת ש"פ ויגש תש"ב)

יג. כשם ווי דאס איז געווען ביי
גלות מצרים, אז יוכבד דוקא השלימה
את המנין — דורך איר האט זיך אויפ-
געטאן דער ביטול פון וועלט מצד מצי-
אות העולם גופא, כנ"ל,

עד"ז איז דאס אויך בגלות זה האחרון,
וואס איז די הקדמה והכנה צו דער
גאולה העתידה, ווען עס וועט זיין דער
מצב פון „וראו כל בשר גו' כי פי ה'
דיבר"י, אז דער גשם העולם עצמו
וועט נתברר ווערן און „זעו' דעם, פי
ה'”⁹² —

און אויף וועלכער מען זאגט אז זי
וועט זיין כימי צאתך מארמ"צ (אראנו
נפלאות)⁹³ — וואס בשכר (בזכות) נשים
צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישר-
אל ממצרים⁹⁴,

(91) ישעי' מ, ה.

(92) ראה שער האמונה פכ"ה ואילך. תניא שם.

לקו"ש חטיו ע' 44.

(93) מיכה ז, טו.

(94) סוטה יא, ב. במדבר פ"ג, ו.

ויחי

שאע"פ שהוא (הקץ) לאורך ימים לא ישובו מאחרי ה', אבער אויך דאס האט דער אויבערשטער ניט געוואלט — „כדי שלא יודע לבאים אחריהם ורבים יתיאשו אלו ידעו שהוא לעתים רחוקות“.

אבער דער תירוץ איז ניט גלאטקיט: (א) דער חשש פון „יודע לבאים אחריהם“ (אויב יעקב וואלט מגלה געווען דעם קץ צו אלע צוועלף זין) איז א זאך וואס איז מובן גאר בפשטות — היינט פארוואס האט יעקב מלכתחילה געהאט א קסיד צו מגלה זיין דעם קץ לבניו? (ב) ועיקר: דערמיט ווערט ניט פארענטפערט די עיקר שאלה — וואס פאר א טובה ותועלת וואלט דער גילוי הקץ געקענט פועל זיין ביי „בניו“, וואס דער פאר „ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין“?

פרשתנו (שצוין בסיום הפרשיי) — לתרץ קושא זו (וראה לקמן הערה 28). ומה שלקמן בפירושו עה"פ „ואגידה לכם“ השמיט רש"י תיבת „לבניו“ (אף שבפסחים שם — מקור פרשיי זה — ישנה תיבה זו) — כי פרשיי זה בא על התיבות „ואגידה לכם“ (בני יעקב), ובמילא אין צורך ומקום להכפיל „לבניו“.

(7) להעיר מביב לח, ב. ערכין טז, רע"א.
(8) ביפית (השלם) שם (ד"ה כואו ואגלה) „שלהיות יעקב מחזיק את בניהם (של בניו)? לצדיקים גמורים רצה לגלות להם הקץ שמתוך זה יהי שכרם מרובה שידעו הקץ רחוק ועכ"ז לא יסוגו אחור מעבודת ה'“ „אבל צ"ע בזה, שהרי גם צדיק גמור מתפלל להקב"ה בברכות השחר (ברכות ס, ב. וראה סנהדרין קז, א) „ואל תביאנו לידי נסיון“, ואיך יביא יעקב את בניהם לידי נסיון כזה? ועוד ישתמש ברוה"ק לתכלית זו?

א. אויפ'ן פסוקי „ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים“ זאגן חז"ל: „ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין“ ונסתלקה ממנו שכניה“.

איז תמוה:

ס'איז דאך זיכער, אז מיט זיין וועלן צו מגלה זיין דעם קץ איז יעקב געווען אויסן (ניט סתם באווייזן אז ער ווייט דעם קץ, נאר) א תועלת פאר די שבטים, אדער פאר די אידן אחריהם — וואס פאר א תועלת וואלטן אידן געהאט פון דעם וואס מ'וואלט זיי דעמאלט מגלה געווען דעם קץ?

ואדרבה: ווען יעקב וואלט זיי מגלה געווען דעם קץ, וואס וועט ערשט זיין מיט פילע טויזנטער יארן שפעטער (ווי מען זעט עס איצטער, אז עדיין לא בא) — וואלט עס ניט נאר ניט געבראכט קיין תועלת, נאר אדרבה: דאס וואלט גע'פועלט ביי אידן א מורא'דיקע צע'בראנקייט און נמיכת הרוח'!

מפרשים פארענטפערן, אז יעקב האט דעם קץ געוואלט מגלה זיין נאר לבניו, „שצדיקים היו ובטוח בהם“

- (1) פרשתנו מט, א.
- (2) פסחים נו, א. פרשיי עה"פ (בשנינים — נח' בלקו"ש ח"י ע' 171). וראה לקמן סעיף ב.
- (3) לשון הכתוב דניאל בסופו. וראה אוה"ת ר"פ מקץ. ושו"נ.
- (4) בכמה מפרשים (ראה כלי יקר ריש פרשתנו. יפה תואר לביר עה"פ (פצ"ח, ב). ועוד) שמטעם זה נסתם ממנו הקץ. אבל תמוה, מה היתה קסיד דיעקב שביקש לגלות את הקץ?
- (5) יפה תואר שם.
- (6) ריש לומר שזהו טעמו של רש"י (ריש פרשתנו) שהוסיף תיבת „לבניו“ על לשון הביר ריש

(*) שצוין זה אינו מהמעתיקים (או מדפיסים) כ"א דרש"י עצמו.